

Naturvernforbundet i Innlandet
innlandet@naturvernforbundet.no

Statsforvalteren i Innlandet
sfinpost@statsforvalteren.no

Hamar, 1. juni 2023

INNSPILL TIL ARBEIDET MED TILTAKSPLAN FOR VILLREIN I RONDANE

Overordnede forventninger

Naturvernforbundet nasjonalt har i brev av 15. mai 2023 sendt innspill til Klima- og miljødepartementet (KLD) sitt arbeid med ny stortingsmelding for villrein. I dette brevet tar Naturvernforbundet opp noen punktvis forventninger til det videre arbeidet. Punktene, som ikke er utfyllende, er kort oppsummert:

1. Naturvernforbundet mener det må etableres en overordnet ansvarlig «villreinmyndighet». Det er naturlig at dette er Klima- og miljødepartementet. Gjennom stortingsmeldingen må det ryddes opp i det nåværende fragmenterte ansvaret som medfører at Landbruks- og matdepartementet styrer jakt, Klima- og miljødepartementet har ansvar for verneområder og alt biologisk mangfold unntatt jaktbart vilt mens Kommunal- og distriktsdepartementet har ansvar for plan- og bygningsloven som kommunene forholder seg til i alle sine arealpolitiske vedtak.
2. Det er viktig at det etableres tydelige, ambisiøse og kunnskapsbaserte nasjonale mål og rammer som skal være styrende for all forvaltning i og inntil villreinfjellet for å hindre kommunale vedtak på tvers av villreinhensyn. Alle involverte aktører må forholde seg til disse rammene slik at en overordnet og villet politikk faktisk blir ivaretatt og gjennomført.
3. Det er helt nødvendig å etablere tydelige myndighetsstrukturer der nasjonale miljømyndigheter kan overprøve og reversere alle typer vedtak knyttet til arealforvaltning som kan komme i konflikt med økosystemmålet. Statsforvalterens fagbaserte innsigelsesinstitutt må også forsterkes betydelig for å styrke en fagbasert forvaltning av villreinfjellene. Nasjonale myndigheter v/ KLD må ha en overordnet plikt til faktisk å kunne endre arealplaner, vedtak og inngrep som kommer i direkte konflikt med nasjonale rammer og mål for villreinfjellene.
4. Ambisiøse og kunnskapsbaserte restaureringsprosjekter må identifiseres i alle nasjonale villreinområder. Her kan Hjerkin-arbeidet være et forbilde og en motivasjonsfaktor for restaurering av arealer i alle andre nasjonale villreinområder. Restaurering og tilbakeføring av reduserte og/eller ødelagte villreinarealer, er avgjørende både for villreinen, økosystemet og for å ivareta Norges internasjonale naturforpliktelser. Naturvernforbundet minner om at vi er inne i FN's restaureringstid.

30 % av reduserte/ødelagte naturarealer skal restaureres innen 2030. Restaureringstiltak må også bidra til å oppfylle andre miljøpolitiske forpliktelser i tråd med naturavtalen.

5. Fjerning av sau på beite i villrein fjellet, må vurderes som konkrete tiltak i villreinområder. Det er dokumentert at sau er en parasittvektor som overfører farlige parasitter til villreinen. Sauebeiting må også vurderes i forhold til en helhetlig økosystembasert forvaltning fordi sauene har negativ beitepåvirkning og sekundære konsekvenser for høyfjellsøkosystemene og biologisk mangfold. Både kommuner og sentrale myndigheter må tørre å legge nye rammer for sauebeiting slik at viktige villreinområder kan bli sauefrie.
6. I nasjonalparker med villrein må det prioriteres å reetablere store, intakte og fungerende høyfjellsøkosystemer. Å gjenskape store fungerende kjerneområder, må inkludere jaktfrie soner, forbud mot sauebeiting og ambisiøs naturrestaurering med tilhørende artsmangfold, inkludert levedyktige bestander av rovpattedyr som jerv, fjellrev og gaupe samt rovfugl. Slike prosjekter bør starte i nasjonalparkene/ villreinområdene Hardangervidda, Dovrefjell-Sunndalsfjella med Knutshø, Reinheimen-Breheimen og Rondane.
7. Tillate rovdyr, fortrinnsvis jerv, i villreinområder, noe som er positivt for hele den naturlige økologiske dynamikken.
8. Vi mener også et viktig politisk grep er å etablere en egen villrein fjell-post på statsbudsjettet. Det er viktig med større og forutsigbare bevilgninger for å starte dette arbeidet i tett samarbeid med aktører som utarbeider og implementerer tiltaksplanene for hvert enkelt villrein fjell. Forutsigbarhet gjennom statsbudsjettet vil også sikre nødvendig kontinuitet for arbeidet forutsatt midler i tråd med reelt behov.
9. Det er behov for en styrket og aktiv kommunikasjon av utfordringene i villrein fjellene. Formidling må gå til et bredt publikum, langt utover kommuner, grunneierinteresser og villreinjegere. Det er særlig viktig med god informasjon til alle som ferdes i villrein fjellene knyttet til kanalisering av ferdsel, stenging av hytter og stier, reduksjon av motorferdsel, periodisk ferdselsforbud slik vi har i mange fuglereservater, hva som er riktig adferd når folk møter villrein o.l. Det er avgjørende at utfordringer og tiltak formidles til absolutt alle som bruker villrein fjellene, og slik informasjon må også produseres på flere språk.

Konkret tiltaksgjennomføring i Rondane

Naturvernforbundet i Innlandet har skjønnet det slik at Statsforvalteren i Innlandet nå inviterer til en innledende innspillfase, og at det vil bli flere muligheter til å gi innspill til tiltaksplanen ved senere anledninger. Vi vil følge arbeidet tett, med mål om å bidra konstruktivt og godt. Kvalitetsnormen tydeliggjør etter vårt syn på en god måte hva som er utfordringsbildet for villreinen i Rondane. Villreinen er nå delt i tre delbestander med svært liten utveksling mellom disse, og status er ikke godkjent. Det er derfor nødvendig med drastiske tiltak og endret forvaltningspraksis.

- Området Mysusæter–Spranget–Rondvassbu–Peer Gynt-hytta i Sel kommune, er et område med store utfordringer. Her har det kommet inn mange detaljerte forslag til

tiltak som må vurderes (parkering, flytting av stier, tilrettelegging utenfor villreinområdet m.m). Naturvernforbundet i Innlandet mener at parkeringen på Spranget bør flyttes ned til Mysusæter og at det bør legges til rette for turer og attraksjoner med dette som utgangspunkt.

- Åpningstider og stopp- og parkeringsforbud på veiene inn og gjennom Rondane må til for å begrense turisttrafikken. Dette er en vurdering som må tas for alle veier. I Rondane nord har den store trafikkøkningen på Grimsdalsvegen medført at det viktige villreintrekket her nesten har opphørt. Allmennhetens adgang bør derfor begrenses ved ikke å åpne veien før 15. juni. Andre eksempler er utvidelse i stopp- og parkeringsforbudet langs Fv. 27 over Venabygdsfjellet og for åpning av Friisvegen over Ringebufjellet, hvor 15. juni også kan være hensiktsmessig vårdato. Vinterstenging av Fv. 27 over Venabygdsfjellet bør vurderes permanent.
- Det må tas en grundig vurdering av omfanget av merkede stier og turhytter i hele Rondane. I Rondane nord er det helt nødvendig å restaurere reinstrekk på vestsiden og østsiden av Rondanemassivet, slik at de to delstammene i Rondane nord kan trekke fritt mellom områdene. For å få til dette er, endring i omfang av ferdsel langs turstiene nødvendig.
- Tida etter påsken og inn mot kalving er en sårbar tid for villreinen. Ikke bare veier, men også alle hytter og løyper i villreinområdet bør stenges fra påske og fram mot 15. juni. Dette vil med høy sannsynlighet redusere ferdsel og forstyrrelser betraktelig.
- Attraksjoner i villreinområdet bør ikke markedsføres. Forvaltningen må heller sette inn ressurser på å tilrettelegge og markedsføre attraksjoner utenfor villreinområdet gjennom en tydelig besøksstrategi. I dag utarbeides besøksstrategi kun for verneområdene. Her må en se hele Rondane i en større sammenheng der besøksstrategien innarbeides også i fylkeskommunale og kommunale styringsverktøy. I årlige tilskudd som destinasjonsselskapene får fra Innlandet fylkeskommune, må villreinhensynet settes som førende premiss for tildelt tilskudd. Eksempel her er flyvraket på Øverlihøgda som i dag aktivt markedsføres som attraksjon. Dette medfører store forstyrrelser på villrein. Videre gjelder det samme for arrangementer og aktiviteter, om det er Rondane ultraløp, turorientering, stolpejakt eller annet.
- Hytteutbygging i villreinens randsoner medfører økt trafikk og forstyrrelser inn i villreinområdet; biltrafikk, sykkel, fotturer og skiturer. Problemstillingen gjelder fra flere kanter av villreinområdet, ikke bare i Gudbrandsdalen, men også Ringsaker, Vang, Løten og Åmot kommuner i Rondane sør. Det må til en dypere erkjennelse av denne problemstillingen ved at det ikke tillates at kommunene åpner for ytterligere hytteutbygging inn mot villreinområdet.
- Dersom det er områder der reinsjakta fører til at viktige villreintrekk mellom funksjonsområder står i fare, bør det være mulighet for å opprette hensiktsmessige jaktforbudssoner.

Med hilsen

Ole Midthun, leder, Naturvernforbundet i Innlandet